

๑. พระองค์ทรงสามารถกำหนดสมาธิ เมื่อจะพูดทุกถ้อยคำ จึงไม่ผิดพลาด

อัคริเวสนะ ! เรานั้นหรือ, จำเดิมแต่เริ่มแสดง กระทั่งคำสุดท้ายแห่งการกล่าวเรื่องนั้นๆ ย่อมตั้งไว้ซึ่งจิตในสมาธินิมิตอันเป็นภายในโดยแท้ ให้จิตดำรงอยู่ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ กระทำให้มีจิตเป็นเอก ดังเช่นที่คนทั้งหลายเคยได้ยินว่าเรากระทำอยู่เป็นประจำ ดังนี้.

มหาสังกตสูตร ม.ม. ๑๒ / ๔๖๐ / ๔๓๐

พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ น. ๒๔๗

๒. แต่ละคำพูดเป็นจกาสโก คือ ถูกต้องตรงจริงไม่จำกัดกาลเวลา

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลายเป็นผู้ที่เราเข้าไปแล้วด้วยธรรมนี้ อันเป็นธรรมที่บุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง (สนฺทิฏฐิโก), เป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล (อกาลิโก), เป็นธรรมที่ควรเรียกกันมาตุ (เอหิปสฺสิโก), ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว (โอปนยิโก), อันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน (ปัจจุตฺตเวทพุโ วิญญูหิ).

มหาคัมภีรสังขยสูตร ม. ม. ๑๒/๔๘๕/๔๕๐.

ปัจจุสมุปบาทจากพระโอษฐ์ น.๔๓๑

๓. คำพูดที่พูดมาตั้งแต่สมัยแคว้นอัสสุรีนั้น สงสารไม่ขัดแย้งกัน

ภิกษุทั้งหลาย ! นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้ อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ จนกระทั่งถึงราตรีที่ตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ, ตลอดเวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอนพร่ำสอน แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็นประการอื่นเลย.

อิติวุ. พุ. ๒๕ / ๓๒๑ / ๒๕๓

พุทธประวัติจากพระโอษฐ์ น. ๒๘๕

๔. ทรงบอกเหตุแห่งความอัศจรรย์ของคำสอนเปรียบด้วยกลองศึก

ภิกษุทั้งหลาย ! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว : กลองศึกของกษัตริย์พุกทศสาร์หะ เรียกว่า อานกะ มีอยู่. เมื่อกลองอานกะนี้ มีแผลแตก หรือลิ, พวกกษัตริย์ทศสาร์หะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทุกคราวไป) ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น ;

ภิกษุทั้งหลาย ! ฉันใดก็ฉันนั้น : ในกาลที่ยาวฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย , สุดตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึกลึกมีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา, เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ . เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี่ยหูฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน. ส่วนสุดตันตะเหล่าใด มีนักวิแห่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก, เมื่อมีผู้นำสูตรที่นักวิแห่งขึ้นใหม่เหล่านั้นมากล่าวอยู่ ,เธอจักฟังด้วยดี จักเงี่ยหูฟัง จักตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนไป.

ภิกษุทั้งหลาย ! ความอันตรายของสุดตันตะเหล่านั้น ที่เป็นคำของตถาคตเป็นข้อความลึกลึกมีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา จักมิได้ด้วยอาการอย่างนี้ แล.

นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๖๗๒-๓,

พุทธพจน์จากพระโอษฐ์ น. ๑๐๗

๕. ทรงกำชับให้ศึกษาปฏิบัติเฉพาะจากคำของพระองค์เท่านั้น อย่าฟังคนอื่น

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกภิกษุบริษัทในกรณีนี้, สุดตันตะเหล่าใด ที่นักวิแห่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี่ยหูฟัง ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย ! ส่วน สุดตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึกลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญตา, เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ ; เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี่ยหูฟัง ย่อมตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน จึงพากันเล่าเรียน ไต่ถาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า “ข้อนี้เป็นอย่างไร ? มีความหมายกึ่นัย ? ” ดังนี้.

ด้วยการทำดังนี้ เธอยอมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้. ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้, ความสงสัยในธรรมหลายประการที่น่าสงสัยเธอก็บรรเทาลงได้

ทุก. อ. ๒๐/๕๒/๒๕๒

ชุมทรัพย์จากพระโอบุส น.๓๕๒

ภิกษุทั้งหลาย! **บริษัทชื่อ อุกกาจิตวินิตาปริสาโนปฏิปจนวินิตา** เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย ! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด, เมื่อสุดต้นตะทั้งหลาย ตถาคตภาสิตา-อันเป็นตถาคตภาสิต คมภิรา-อันลึกซึ้ง คมภิรตฺตา-มีอรรถอันลึกซึ้ง โลกุตฺตรา-เป็นโลกุตตระ สุธมฺมคฺคปฏิสํยุตฺตา-ประกอบด้วยเรื่องสุญญตา อันบุคคลนำมากล่าวอยู่, ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวฟังไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่า เป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุดต้นตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอนมี อักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำ กล่าวของสาวก, เมื่อมีผู้นำสุดต้นตะเหล่านี้มากล่าวอยู่ พวกเธอยอมฟังด้วยดี เงี้ยวฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน. พวกเธอเล่าเรียนธรรมอันกวีแต่งใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่สอบถามซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถจะเป็นอย่างไร ดังนี้. เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยไม่ได้ ไม่หมายของที่กล่าวอยู่ให้หมายขึ้นได้ ไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัย มีอย่างต่าง ๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เราเรียกว่า **อุกกาจิตวินิตาปริสาโนปฏิปจนวินิตา**.

ภิกษุทั้งหลาย ! **บริษัทชื่อ ปฏิปจนวินิตาปริสาโนอุกกาจิตวินิตา** เป็นอย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด, เมื่อสุดต้นตะทั้งหลาย ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำ กล่าวของสาวก อันบุคคลนำมากล่าวอยู่, ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน. ส่วน สุดต้นตะเหล่าใด อันเป็นตถาคตภาสิตอันลึกซึ้ง มีอรรถอันลึกซึ้ง เป็นโลกุตตระประกอบด้วยเรื่องสุญญตา, เมื่อมีผู้นำสุดต้นตะเหล่านี้มากล่าวอยู่ พวกเธอยอมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวฟัง ย่อมเข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และยอมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเล่าเรียน. พวกเธอเล่าเรียนธรรมที่เป็นตถาคตภาสิตนั้นแล้ว ก็สอบถามซึ่งกันและกัน ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถจะเป็นอย่างไร ดังนี้. เธอเหล่านั้น

เปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยได้ หงายของที่คว่ำอยู่ให้หงายขึ้นได้ บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลาย อันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัย มีอย่างต่าง ๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย ! นี้เราเรียกว่าปฏิบัติจนวินิตาปริสาโน อุกกาจิตวินิตา.

ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้แลบริษัท ๒ จำพวกนี้ ภิกษุทั้งหลาย ! บริษัทที่เลิศในบรรดาบริษัททั้งสองพวกนั้น คือบริษัทปฏิบัติจนวินิตาปริสาโนอุกกาจิตวินิตา (บริษัทที่อาศัยการสอบสวนทบทวน กันเอาเองเป็นเครื่องนำไป : ไม่อาศัยความเชื่อจากบุคคลภายนอกเป็นเครื่องนำไป) แล.

ทุก. อ. ๒๐ / ๕๑ / ๒๕๒

อริยสังจากพระโอรุฐ์ ภาคต้น น. ๕๐๕

๖. ตรงตามบัญญัติเพิ่มตรีขัตตจนสิ่งตบบัญญัติไว้

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว, จักสมทานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด อยู่เพียงใด, ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิกษุทั้งหลายหวังได้ ไม่มีความเสื่อมเลย อยู่เพียงนั้น.

มหาปรินิพพานสูตร มหา. ที. ๑๐ / ๘๕ / ๖๕

พุทธประวัติจากพระโอรุฐ์ น. ๔๖๕

๗. สำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงผู้เฝ้าตามพระองค์เท่านั้น ถึงแม้จะเป็นจระเข้ผู้เลิ่สตามปัญญาที่ตาม

ภิกษุทั้งหลาย ! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้ให้มีคนรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าวกันแล้ว ตถาคตเป็นมัลลัญญ (รู้มรรค) เป็นมัลลวิทู (รู้แจ้งมรรค) เป็นมัลลโกวิท (ฉลาดในมรรค). ภิกษุทั้งหลาย ! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็นมัลลคานูคา (ผู้เดินตามมรรค) ป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้แตกต่างกัน ระหว่างตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ กับภิกษุผู้ปัญญาวิมุตต์.

ขนุฐ. ถ. ๑๓ / ๘๑ / ๑๒๕

อริยสังจากพระโอรุฐ์ ภาคต้น น. ๗๒๑

๘. ถัสสิวี่ว้าไต้ตรงจ่าบตพยัญชนะและคำอธิบายอย่างถูกต้อง พริ้งมยัณถ่ายตอชกบสงนกันเองไป

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็น มูลกรณีทีหนึ่ง ซึ่งทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป..

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหุสูตร คล่องแคล่ว ในหลักพระพุทธวจนะ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้น เอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ, เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ซึ่งทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป..

จดุฎก. อ. ๒๑ / ๑๕๘ / ๑๖๐

ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์ น. ๓๕๕

๙. ทรงบอกรวิจิแก้ไขความผิดเพี้ยนในคำสอน

๑. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๒ (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๓. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้น มีภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมากเป็นพหุสูตร เรียนคำภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๔. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมีภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหุสูตร เรียนคำภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมัตติกา ข้าพเจ้าได้สดับเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

เธอทั้งหลายยังไม่พึงชื่นชม ยังไม่พึงคัดค้านคำกล่าวของผู้นั้น พึงเรียนบทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วพึงสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียงดูในวินัย ถำบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าในวินัยก็ไม่ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี่มิใช่พระดำรัสของพระผู้มี

พระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิต ” เธอทั้งหลายฟังทั้งคำนั้นเสีย ถ้ามืดและ
พญูชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบ เข้าในวินัยก็ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่เป็นพระดำรัส
ของพระผู้มีระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิต” เธอทั้งหลาย ฟังจ้ามหาปเทศ. นี้ไว้

อุปริ. ม. ๑๔/๕๓/๔๑

อริยวินัย น. ๓๕๕

๑๐. ทรงตรัสแก่พระชานนท์ ใต้ใช้จรรณวินัยที่ตรัสไว้เป็นศาสนาแทนต่อไป

อานนท์ ! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของพวกเรามีพระศาสดาล่วงลับไปเสีย
แล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้. อานนท์ ! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น. อานนท์ ! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เรา
แสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลายโดยกาลล่วง
ไปแห่งเรา

อานนท์ ! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็คดี ใครก็ตามจักต้องมีตนเป็นประทีป มีตน
เป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ; มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ
เป็นอยู่ อานนท์ ! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในศึกษา, ภิกษุพวกนั้นจักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุด
แล.

มหาปริณิพพานสูตร มหา.ที. ๑๐/๑๕๕/๑๒๘

๑๑. ผู้ทำศาสนาเสื่อม

ภิกษุทั้งหลาย ! มูลเหตุ ๔ ประการเหล่านี้ ที่ทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป . ๔
อย่างอะไรกันเล่า ? สืออย่างคือ:-

ภิกษุทั้งหลาย ! พวกภิกษุเล่าเรียนสูตร อันถ้อยกันมาผิต ด้วยบทพญูชนะที่ใช้กันผิต ; เมื่อ
บทและพญูชนะใช้กันผิตแล้ว แม้ความหมายก็มีนัยอันคลาดเคลื่อน . ภิกษุทั้งหลาย ! นี้ มูลกรณี
หนึ่ง ซึ่งทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง, พวกภิกษุเป็นคณว่ายาก ประกอบด้วยเหตุที่ทำให้เป็นคนว่า
ยาก ไม่อดทน ไม่ยอมรับคำตักเตือนโดยความเคารพหนักแน่น. ภิกษุทั้งหลาย ! นี้ มูลกรณีที่สอง ซึ่ง
ทำให้พระสัทธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป.

ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง, พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูต คล่องแคล่วในหลักพระพุทธวจนะ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมคติกา (แม่บท). ภิกษุเหล่านั้นไม่ได้เอาใจใส่บอกสอนใจความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ ; เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับดับไป สูตรทั้งหลาย ก็เลขาของผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) ไม่มีที่อาศัยสืบไป. ภิกษุทั้งหลาย ! นี้ **มูลกรณีที่สาม** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมเลอะเลือน จนเสื่อมสูญไป.

ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง พวกภิกษุชั้นเถระ ทำการสะสมบริกขารประพฤตีย่อหย่อนในไตรสิกขา มีจิตต่ำด้วยอำนาจแห่งนิรวณ ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง . ผู้บวชในภายหลังได้เห็นพวกเถระเหล่านั้นทำแบบแผนเช่นนั้นไว้ ก็ถือเอาไปเป็นแบบอย่าง จึงทำให้เป็นผู้ทำการสะสมบริกขารบ้าง ประพฤตีย่อหย่อนในไตรสิกขา มีจิตต่ำด้วยอำนาจแห่งนิรวณ ไม่เหลียวแลในกิจแห่งวิเวกธรรม ไม่ปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งในสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง,ตามกันสืบไป. ภิกษุทั้งหลาย ! นี้ **มูลกรณีที่สี่** ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมเลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

ภิกษุทั้งหลาย ! มูลเหตุ ๔ ประการเหล่านี้แล ที่ทำให้พระสังฆธรรมเลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

จตุกก. อ. ๒๑/๑๕๗/๑๖๐.

พุทธพจน์จากพระโอษฐ์ น. ๑๐๘

๑๒. ผู้ไม่ทำศาสนาเสื่อม

ภิกษุทั้งหลาย ! มูลเหตุสี่ประการเหล่านี้ ย่อมทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป. สี่ประการอะไรบ้างเล่า ? สี่ประการ คือ:-

(๑) ภิกษุทั้งหลาย ! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น. ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็น **มูลกรณีที่หนึ่ง**ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป.

(๒) ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง, พวกภิกษุ เป็นคนว่าง่าย ประกอบด้วยเหตุที่ทำให้เป็นคนว่าง่าย อดทน ขอมรับคำสั่งสอนด้วยความเคารพหนักแน่น. ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็น มูลกรณีที่สอง ซึ่งทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป.

(๓) ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง, พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูต คล่องแคล่วในหลักพระพุทธรวณะ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้น เอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่น ๆ.เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดเป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็น มูลกรณีที่สาม ซึ่งทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป.

(๔) ภิกษุทั้งหลาย ! อีกอย่างหนึ่ง, พวกภิกษุผู้เฒ่า ไม่ทำการสะสมบริวาร ไม่ประพฤติด้อยหย่อนในไตรสิกขา ไม่มีจิตตกต่ำ ด้วยอำนาจแห่งนิรณ มุ่งหน้าไปในกิจแห่งวิเวกธรรม ย่อมปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง. พวกภิกษุที่บวชในภายหลัง ได้เห็นพระเถระเหล่านั้น ทำแบบฉบับเช่นนั้นไว้ก็ถือเอาเป็นตัวอย่าง, พวกภิกษุรุ่นหลัง จึงเป็นพระที่ไม่ทำการสะสมบริวาร ไม่ประพฤติด้อยหย่อนในไตรสิกขา ไม่มีจิตตกต่ำ ด้วยอำนาจแห่งนิรณ มุ่งหน้าไปในกิจแห่งวิเวกธรรม ย่อมปรารภความเพียร เพื่อถึงสิ่งที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุสิ่งที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งสิ่งที่ยังไม่ทำให้แจ้ง. ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็น มูลกรณีที่สี่ ซึ่งทำให้ พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป.

ภิกษุทั้งหลาย ! มูลเหตุ ๔ ประการเหล่านี้แล ย่อมทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไปเลย.